

dinsdag

17.01.17 —

zondag

22.01.17

Concertgebouw & extra muros

Bach Academie Brugge 2017

CONCERTGEBOUW BRUGGE

Beste vrienden in de muziek,

Ik wens u allen een heel gelukkig 2017 toe, en heet u in dit Lutherjaar hartelijk welkom op deze zevende Bach Academie.

Ik kom net terug van een concertreis in China en India met de Filharmonie. De aankondiging van ons Brahmsconcert in de Mumbai Times vond ik zeer vermakelijk: *'If you are in the mood for European music, don't miss this show!'* Na afloop zat ik op het onvermijdelijke slotdiner naast de hoofdsponsor, mevrouw Tata, van het gelijknamige megaconcern. Zoals ik dat gewend ben met hoofdsponsors, en zeker als het om belangrijke bedragen gaat, was ik één en al oor voor wat deze charmante dame te vertellen had. Volgens haar ging de Europese romantische muziek van Brahms of Tchaikovsky er bij het Indische publiek in als zoete koek (ons gesprek ging in het hindi, ze had het letterlijk over *nam* en *lassi*). Wie echter in Mumbai Bachcantates programmeert, moet er dan ook maar de halve zalen bijnemen, met alle financiële gevolgen van dien.

Dit moet ons niet verwonderen. Het bewijst weer eens dat de cantates van Bach, anders dan de muziek van Brahms of Tchaikovsky, niet kunnen overtuigen of nog minder ontroeren zonder dat de toehoorder de tekst verstaat en begrijpt, en een minimale christelijke cultuur heeft die hem kan toelaten om – op zijn minst voor de duur van het concert – empathie op te brengen voor het onderliggend religieus gedachtegoed. De Indische bevolking is in zijn bijna totaliteit hindoe, op enkele luttele procenten boeddhisten, moslims en christenen na. Zij leven niet in een wereld van schuld en boete, zij hopen niet van hun zonden te worden vrijgekocht door de

marteldood van Gods Zoon; in het cyclisch wentelen van de hele kosmos streven zij naar onthechting. (Ik vat het wegens plaatsgebrek heel bondig samen). En waar het ons om ging: Bachs cantaten blijven voor hen dus een gesloten boek.

Ook in Europa valt het trouwens meer dan eens niet mee: wanneer ik met name in sommige zuiderse landen bij het begin van een cantateconcert merk dat het publiek geen tekstboekjes heeft, moet ik de dwingende neiging onderdrukken om niet op staande voet de bok te verlaten. Tot opluchting van onze manager, die al een financiële ramp zag aankomen, ben ik daar tot nog toe altijd in geslaagd.

Hoe anders is dat niet in Brugge tijdens onze jaarlijkse paradijselijke Bach Academie! Een prachtige zaal, een muziekminnend publiek dat dagenlang in Bachs wereld wordt ondergedompeld, boeiende concertinleidingen (met dank aan Ignace Bossuyt), en dan als kers op de taart die zalige boventiteling! Ik kijk ook uit naar onze 'cantatedienst' in de Walburgakerk, waarin voor mij het meezingen van de *Gemeinde* centraal staat. Gaarne en geduldig zal ik het publiek enkele vierstemmige koralen aanleren. Ik zal streng zijn doch rechtvaardig en, mocht het niet onmiddellijk loepzuiver klinken, ook de nodige mildheid opbrengen om alles soepel te laten verlopen.

Uw toegenegen cantor,
Philippe Herreweghe

dinsdag

17.01.2017

20.00 Kamermuziekzaal
Jazz in Bach-land
Lecture-performance
door Robin Verheyen, p. 5

woensdag

18.01.2017

20.00 Kamermuziekzaal
Robin Verheyen Quartet
The Bach Riddles, p. 5

donderdag

19.01.2017

19.15 Stadsschouwburg
Inleiding door
Gloria Carlier

20.00 Stadsschouwburg

Goldberg Variations
– ternary patterns
for insomnia
Andersson Dance &
Scottish Ensemble
i.s.m. Cultuurcentrum Brugge

vrijdag

20.01.2017

19.15 Kamermuziekzaal
Inleiding door
Ignace Bossuyt

20.00 Concertzaal

Collegium Vocale Gent
Bach. Sonn und Schild, p. 6

22.00 Kamermuziekzaal

Thomas Dunford
Bach op luit, p. 8

BACK
ACADEMIE
BRUGGE

zaterdag

21.01.2017

11.00 Concertzaal
BachPlus & Ignace Bossuyt
Bach Close-up, p. 9

11.00 & 15.00 Biekorf

3ACH, a stairway
to heaven
Zonzo Compagnie, p. 10

14.30 Sint-Walburgakerk
(repetitie koralen om 13.45)
Collegium Vocale Gent
Bach en het koraal, p. 10

16.30 Kapel O.L.V. van Blindkens
Encantar & Bart Jacobs
De wieg van het koraal,
p. 12

19.15 Kamermuziekzaal
Inleiding door
Ignace Bossuyt

20.00 Concertzaal
Vox Luminis & Masques
De stamboom Bach, p. 14

22.00 Kamermuziekzaal
Olga Pashchenko
Variaties, p. 16

zondag

22.01.2017

12.00 Forum 6
Lutherlunch
Gesprek onder leiding
van Werner Trio, p. 4

14.00 Kamermuziekzaal
Jean Rondeau
Bach. Goldbergvariaties,
p. 18

15.45 Concertzaal
Masques
Bach. Orkestsuites, p. 20

17.00 Kamermuziekzaal
SIGNUM saxophone
quartet
Cantus firmus, p. 22

19.15 Kamermuziekzaal
Inleiding door
Ignace Bossuyt

20.00 Concertzaal
Collegium Vocale Gent
Bach. Ein feste Burg, p. 24

Concertgebouw Brugge maakt
deel uit van REMA, Réseau
Européen de Musique Ancienne

Uw applaus krijgt kleur dankzij de
bloemen van Bloembled

Open repetities Collegium Vocale Gent

In de open repetities gunnen Collegium Vocale Gent en Philippe Herreweghe u graag een kijkje in de keuken. U bent getuige van een vaak zeer persoonlijk artistieke groeiproces.

di 17.01.2017 / 16.00-19.00

do 19.01.2017 / 16.00-19.00

Gratis met een concertticket binnen
Bach Academie Brugge 2017, anders € 7

—

Tentoonstelling Johann Sebastian Bach

Vaste prik voor wie wat verdieping zoekt: de Bach-tentoonstelling van Johan Huys, dit jaar aangevuld met een Luther-luik.

Gratis met een concertticket binnen
Bach Academie Brugge 2017

—

Lutherlunch

Het verhaal van Luther is deels te vertellen in muziek. Toch is een moment van verdieping op zijn plaats, en geen betere gespreksleider dan Werner Trio om de wereld van de Reformatie te verbinden met het heden. Terwijl u geniet van een lunch schuiven verschillende gasten aan, onder wie predikant Dick Wursten en theoloog Joris Geldhof.

zo 22.01.2017 / 12.00-13.30

—

Te koop bij het Concertgebouwcafé: *De Goldberg-varianten* van J.S. Bach door Ignace Bossuyt en *De dood in cantates* van J.S. Bach door Ignace Bossuyt.

Beiaardconcerten

Frank Deleu, stadsbeiaardier van Brugge, speelt op de 18e-eeuwse beiaard van het Belfort een voorproefje van het festivalprogramma.

Gratis

zaterdag 21.01.2017 / 11.00-12.00

Cellosuite nr. 1 in G, BWV1007 (voor 1720)
Instrumentale muziek van Bach, afgewisseld met koralen uit het versteekboek voor het automatisch spel van Gdansk (Johann Ephraim Eggert, 1784).

zondag 22.01.2017 / 11.00-12.00

Cellosuite nr. 4 in Es, BWV1010 (voor 1720)
Instrumentale muziek van Bach, afgewisseld met koralen uit het versteekboek voor het automatisch spel van Gdansk (Johann Ephraim Eggert, 1784).

—

Fototentoonstelling Michiel Hendryckx

Michiel Hendryckx volgde de musici op de voet tijdens de Bach Academie Brugge 2015 en toont zijn kijk op levende muziek.
Concertgebouwcafé, doorlopend tijdens het festival

Het programma en de organisatie van de Bach Academie Brugge zijn het resultaat van een intense samenwerking tussen Collegium Vocale Gent en Concertgebouw Brugge, onder curatorschap van Philippe Herreweghe.

Jazz in Bach-land

Lecture-performance door Robin Verheyen

dinsdag 17 januari 2017

20.00 Kamermuziekzaal

—

Robin Verheyen: saxofoons

Benoit Delbecq: piano, prepared piano

Clemens van der Feen: contrabas

Toma Gouband: percussie

Robin Verheyen Quartet

The Bach Riddles

woensdag 18 januari 2017

20.00 Kamermuziekzaal

—

Robin Verheyen: saxofoons

Benoit Delbecq: piano, prepared piano

Clemens van der Feen: contrabas

Toma Gouband: percussie

coproductie: Handelsbeurs Concertzaal

WERELDPREMIÈRE

CREATIEOPDRACHT CONCERTGEBOUW

—

The Bach Riddles (2016)

JAZZ

JAZZ

vrijdag 20 januari 2017
20.00 Concertzaal
19.15 Inleiding door Ignace Bossuyt

—

Collegium Vocale Gent: ensemble, zie p.26

Philippe Herreweghe: dirigent

Dorothee Miels: sopraan

Alex Potter: contratenor

Thomas Hobbs: tenor

Peter Kooij: bas

—

Johann Sebastian Bach (1685-1750)

Suite nr. 4 in D, BWV1069 (ca.1725)

- Ouverture
- Bourrées I/II
- Gavotte
- Menuets I/II
- Réjouissance

Johann Sebastian Bach

Gott der Herr ist Sonn und Schild,
BWV79 (1725)

Johann Sebastian Bach

Missa brevis in G, BWV236 (1738-39)

mezzo

Dit concert wordt opgenomen door Mezzo. Bedankt voor het vermijden van storende geluiden, ook tussen de delen.

Met Nederlandse boventiteling

VOCAAL

Op 31 oktober 1517 formuleerde Luther zijn beroemde 95 stellingen, waarin hij de misbruiken van de Kerk aanklaagde. De gevolgen zijn bekend. In de gebieden waar zijn leer met open armen was onthaald, werd die dag plechtig gevierd als de verjaardag van de Reformatie. Ook in Leipzig. Van Bach zijn twee cantates bekend voor dit 'Reformationsfest': *Ein feste Burg ist unser Gott* (zie onder andere het slotconcert) en *Gott der Herr ist Sonn und Schild* uit 1725. De kernidee is het vertrouwen op God, 'het stralend licht en het beschermend schild', die zijn genade schenkt aan wie de rechte weg volgt. De tekstdichter gaat in de cantate *Gott der Herr* uit van een psalmvers: 'God de Heer is zon en schild. De Heer geeft genade en eer, hij zal het de vromen aan niets goeds laten ontbreken.' (nr. 1, koor). De aria, die met dezelfde woorden begint (nr. 2), reflecteert verder op deze gedachte: 'Laat ons dankbaar zijn, want God beschermt ons tegen de vijand'. In het koraal *Nun danket alle Gott* (nr. 3) sluit de gemeenschap der gelovigen zich bij deze dank aan. Jezus heeft ons de rechte weg gewezen, moge Hij zich erbarmen over degenen die nog dwalen (recitatief *Gottlob, wir wissen den rechten Weg*, nr. 4). De aria *Gott, ach Gott* (nr. 5) is een smeekbede om bescherming. Een koraal bevestigt deze boodschap (*Erhalt uns in der Wahrheit*, nr. 6).

Bach vult het vierstemmige vocale ensemble aan met een kleurrijke instrumentale bezetting van strijkers, hobo's, hoorns met pauken en basso continuo. Het beginkoor behoort tot de meest indrukwekkende creaties van Bach, waarin de grandeur van de tekst – 'God is mijn zon en mijn schild' – op grandioze wijze wordt verklankt. Stemmen en instrumenten zijn gelijkberechtigd in een fascinerend concorderend samenspel van alle partijen.

Dat Bach tevens bekommerd is om een structurele samenhang tussen de delen blijkt uit de terugkeer van het hoorntema uit de inzet in het koraal *Nun danket alle Gott*. De hoorns en de pauken zorgen voor een imposante afsluiting van een drieluik waarvan het contrasterend middenpaneel bestaat uit een lyrisch trio voor alt, hobo en basso continuo (*Gott ist unsre Sonn und Schild*). Mogelijk volgde nu de preek, waarop het belerende recitatief *Gottlob, wir wissen den rechten Weg* lijkt in te haken ('Wij volgen de rechte weg, maar er zijn nog blinden'). In het duet voor sopraan en bas, *Gott, ach Gott*, contrasteert de lieflijke zang van de stemmen met de heftige interventies van de violen, die mogelijk ingegeven zijn door de blijvende dreiging van de vijanden van het ware geloof. Het eenvoudige slotkoraal *Erhalt uns in der Wahrheit* krijgt als feestelijke conclusie extra glans door de toevoeging van de hoorns en de pauken.

Hoezeer Luther ook het geestelijke lied in de volkstaal propageerde, toch heeft hij nooit het Latijn uit de liturgie gebannen. Miscomposities op teksten uit het ordinarium, vooral *Kyrie en Gloria* (bekend als de *Missa brevis*), behoorden tot het vaste repertoire. Omstreeks 1736/38 componeerde Bach vier zulke missen. Zoals in het *Weihnachtsoratorium* ontleende Bach hier vooral delen uit vroeger gecomponeerde cantates, die hij aanpaste aan de nieuwe context. Voor het loflied *Gloria in excelsis* in de *Missa in G* herwerkte hij het beginkoor van de feestcantate *Gott der Herr*. Voor het duet *Domine Deus* baseerde hij zich op het duet *Gott, ach Gott*, dat hij echter drastisch omwerkte. Het ritmisch heftige vioolthema uit de cantate maakt plaats voor een rijk uitgewerkte vioolpartij, met verfijnde dynamische nuances. Ook de andere delen

zijn parodieën. Opvallend is de variatie aan stijlen: de 'oude', streng-polyfone schrijfwijze uit de renaissance voor de smeekbede van het *Kyrie*, de 'moderne' concorderende stijl voor het *Cum Sancto Spiritu* als slot van het *Gloria*, en in de overige delen de op de cantate en de opera geïnspireerde aria's, met de voor Bach zo typische essentiële deelname van zelfstandige instrumenten.

De Reformatie was ook de instrumentale muziek niet ongenegen: muziek was voor Luther een gave Gods en tot dat geschenk behoorde evenzeer het niet-vocale repertoire. Wat brengt er op een feestelijke dag beter hulde aan de Schepper en aan zijn schepping dan een van Bachs orkestsuites of ouvertures? In de *Suite nr. 4*, met trompetten en pauken, volgt op een uitgebreide inleiding een afwisselende reeks gestileerde dansen of aan de dans verwante delen, Frans van inspiratie: de pittige *Bourrée*, de statige *Gavotte*, het lieflijke *Menuet* en de stralende, vreugdevolle *Réjouissance*.

Ignace Bossuyt

8 Thomas Dunford

Bach op luit

vrijdag 20 januari 2017
22.00 Kamermuziekzaal
(deuren open vanaf 21.50)

—
Thomas Dunford: luit

Johann Sebastian Bach (1685-1750)

Luitsuite in g, BWV995 (1727-31?)

- Prelude
- Allemande
- Courante
- Sarabande
- Gavotte I
- Gavotte II en rondeau
- Gigue

Johann Sebastian Bach

Cellosuite nr. 1 in G (arr.), BWV1007 (1720?)

- Prélude
- Allemande
- Courante
- Sarabande
- Menuett I
- Menuett II
- Gigue

Johann Sebastian Bach

Ciaccona uit *Vioolpartita nr. 2 in d* (arr.), BWV1004 (1720)

mezzo

Dit concert wordt opgenomen door Mezzo. Bedankt voor het vermijden van storende geluiden, ook tussen de delen.

KAMER
MUZIEK

Bach op luit

In de nalatenschap van Johann Sebastian Bach bevonden zich naast violen, drie klavecimbels en twee hybride luitklavecimbels ook een luit, een tastbare aanwijzing van zijn affiniteit met dit instrument. Die blijkt evenzeer uit enkele bekende vocale composities zoals de *Trauerode* of de *Johannespassie* waarin de typische klankkleur van de luit zijn effect niet mist.

Met uitzondering van de *Prelude, Fuga en Allegro in es*, BWV998 componeerde Bach weinig origineel voor de luit bedoelde solo-werken. De populariteit van het instrument was in het midden van de 18e eeuw al een tijd over zijn hoogtepunt heen. Bach focuste op contrapuntische solowerken voor cello en viool en voelde klaarblijkelijk geen behoefte het luitrepertoire uit te breiden.

Anderzijds maakte hij wel een bewerking van zijn eerder in Köthen gecomponeerde *Vijfde cellosuite in c*, BWV1011. De *Luitsuite in g*, BWV995 (waarvan de autograaf in bezit is van de Koninklijke Bibliotheek van België) dateert uit de periode 1727-1731 en vermeldt op het titelblad: *Suite pour la luth par J.S. Bach*. Ze werd overgeleverd als partituur (en niet zoals gebruikelijk voor luitmuziek in tabulatuur) wat doet vermoeden dat Bach ze optekende aan het klavier.

De Amerikaans-Franse luitist Thomas Dunford maakte eigen arrangementen van Bachs *Eerste cellosuite in G*, BWV1007 en de iconische *Ciaccona*, het slotdeel uit de *Vioolpartita in d*, BWV1004. In beide werken haalt de luit de harmonische rijkdom van de imaginaire polyfonie van de gestileerde dansbewegingen naar boven en overstijgt de bewerking in zekere zin origineel.

Jens Van Durme

BachPlus & Ignace Bossuyt

Bach Close-up

zaterdag 21 januari 2017
11.00 Concertzaal
(deuren open vanaf 10.45)

—
BachPlus:

Amaryllis Dieltiens (solo), Elisabeth Hermans, Kristien Nijs: sopraan
Clint Van Der Linden (solo), Kerlijne Van Nevel, Elisabeth Colson: alt
Sean Clayton (solo), Yves Van Handenhove, Adriaan De Koster: tenor
Drew Santini (solo), Tiemo Wang, Kai-Rouven Seeger: bas
Elise Van Der Wel: eerste viool
Ellie Nimeroski: tweede viool
Manuela Bucher: altviool
Bernard Woltèche: cello
Elise Christiaens: contrabas
Benoit Laurent: hobo
Jan Van den Borre: traverso
Korneel Bernolet: klavecimbel
Bart Naessens: orgel en artistieke leiding

Ignace Bossuyt: spreker

Johann Sebastian Bach (1685-1750)

Mit Fried und Freud ich fahr dahin, BWV125

- Coro – Mit Fried und Freud ich fahr dahin
- Aria – Ich will auch mit gebrochnen Augen
- Recitativo e choral – O Wunder, dass ein Herz
- Aria/Duetto – Ein unbegreiflich Licht
- Recitativo – O unerschöpfter Schatz der Güte
- Choral – Er ist das Heil und selge Licht

Met Nederlandse tekst

VOCAAL

OUT
OF THE
BOX

Het lied van Simeon

'Laat nu uw dienaar gaan in vrede, zoals u gezegd hebt, want mijn ogen hebben uw heil gezien, dat u ten aanschouwen van alle volken hebt voorbereid.'

Met deze woorden van blijdschap en vervulling neemt de blinde Simeon afscheid van het leven, nadat hij Jezus in de armen heeft mogen sluiten toen het kind naar joods gebruik aan God werd aangeboden in de tempel. Van dit 'lied van Simeon' uit het evangelie van Lucas maakte Luther niet alleen een vertaling (*Nun lässest du deinen Diener*), maar ook een uitgebreide poëtische parafrase, *Mit Fried und Freud ich fahr dahin*, die hij voorzag van een melodie. Die werd als koraal in de liturgie gezongen.

Voor het feest van de opdracht in de tempel (2 februari) componeerde Bach in Leipzig drie cantates. In 1725 ontstond de cantate *Mit Fried und Freud ich fahr dahin*, op basis van het koraal van Luther. De thematiek is toegespitst op de rol van Christus als trooster en verlosser in het algemeen, maar vooral ook in het uur van de dood. In drie van de zes delen verwerkt Bach de melodie: in het uitgebreide concerterende beginkoor, in de eenvoudige slotkoraal *Er ist das Heil* en in het recitatief *O Wunder, das ein Herz*, waarin het koraal is vervlochten. In de aria's maakt de melancholische reflectie van de eerste (*Ich will auch mit gebrochnen Augen* voor alt, *oboe d'amore* en traverso) plaats voor triomf in de tweede ('Wie geloofd zal zalig zijn'), *Ein unbegreiflich Licht*, een duet voor tenor en bas, met een van jubel doordrongen vioolpartij.

Ignace Bossuyt

3ACH, a stairway to heaven

Zonzo Compagnie

zaterdag 21 januari 2017
11.00 & 15.00 Biekorf, zie p. 31

Ryuko Reid & Cynthia Freivogel: viool
Ine Van Baelen & Stijn Gruppig: video
Caecilia Thunnissen: muziekdramaturgie
Wouter Van Looy: regie & decor
Pieter Nys: techniek

productie: Zonzo Compagnie
coproductie: BIG BANG festival,
Concertgebouw Brugge, Bozar & Oorkaan
met de steun van het Creative Europe
Programme van de Europese Unie

Met muziek van **Johann Sebastian Bach**
& **Piet-Jan van Rossum**

WERELDPREMIÈRE

COPRODUCTIE CONCERTGEBOUW

Eerder pakte Zonzo Compagnie de muziek van John Cage, Miles Davis en Luciano Berio uit en aan, nu is Johann Sebastian Bach aan de beurt. Bach is een monument, een tovenaars met klank en melodieën, een genie dat duizelingwekkende fuga's, preludes, koralen en partita's aan elkaar reeg en 250 jaar na zijn dood nog steeds de hitparades aanvoert.

Collegium Vocale Gent

Bach en het koraal

zaterdag 21 januari 2017
13.45 repetitie koralen
(deuren open vanaf 13.30)
14.30 Sint-Walburgakerk, zie p. 31
(deuren open vanaf 14.15)

Collegium Vocale Gent: ensemble, zie p. 26
Philippe Herreweghe: dirigent
Dorothee Miels: sopraan
Alex Potter: contratenor
Thomas Hobbs: tenor
Peter Kooij: bas
Maude Gratton: orgel
Josse De Pauw: tekst & spel

Johann Sebastian Bach (1685-1750)
Nun komm der Heiden Heiland, koraal-
bewerkingen BWV659-660-661 (1739-42)
Meinem Jesum lass ich nicht, koraal
uit cantate BWV154 (1724)

Martin Agricola (ca.1486-1556)
Ein feste Burg ist unser Gott, hymne (1544)

Rede door **Josse De Pauw**
(creatieopdracht Concertgebouw)

Johann Sebastian Bach
Ein feste Burg ist unser Gott, cantate BWV80
(ca.1740)

Hans Leo Hassler (1564-1612)
Vater unser im Himmelreich, motet (1607)

Johann Sebastian Bach
Mein Gott, öffne mir die Pforte, koraal
uit cantate BWV32 (1726)
Passacaglia en fuga, BWV582

FAMILIE
VOOR
STELLINGEN

Met dank aan het 6e jaar BSO Etalage
en Standendecoratie van het Technisch
Instituut Heilige Familie onder
leiding van Lieve Vandermarliere.

VOCAAL

Met Nederlandse tekst

Bach en het koraal

Toen Bach in 1723 in Leipzig aantrad als cantor van de Thomasschool, kreeg hij als *director musices* ook de verantwoordelijkheid over het muziekleven in de vier hoofdkerken van de stad. Met ongeveer vijftig zangers, verdeeld over drie koren, een paar organisten en een orkest van leerlingen en stadsmusici bediende hij een kwarteeuw lang de gelovige gemeente op alle zon- en feestdagen van muziek: motetten, koralen, orgelwerken en honderden cantates. Dit concert – dat niet bedoeld is als reconstructie van een eredienst – plaatst deze liturgische elementen (samen met een eigentijdse beschouwing) in hun natuurlijke context.

Een flink aantal koraalmelodieën waren door Martin Luther (1483-1546) zelf verzameld of gecomponeerd. In de twee eeuwen na zijn dood lagen ze aan de basis van talloze vocale en instrumentale composities. Zo werd het koraal, een eenvoudig eenstemmig gezang, de hoeksteen van de hele Lutherse kerkmuziek.

Een vroeg voorbeeld hiervan is het motet *Vater unser im Himmelreich* (Luthers parafrase op het Onze Vader) van Hans Leo Hassler waarin de koraalmelodie in elke strofe virtuoos gespeeld wordt. Martin Agricola was de allereerste om in 1539 een korte vierstemmige zetting van *Ein feste Burg ist unser Gott* te componeren. Deze melodie zou uitgroeien tot het militante uithangbord van de Reformatie.

Ook Bachs gelijknamige cantate BWV80 was speciaal geschreven voor het feest van de Reformatie (31 oktober). De meerdelige concorderende cantate was aan het begin van de 18e eeuw in de plaats gekomen van het evangeliemotet als verdieping van de bijbellezing. Bij Bach ontwikkelde de cantate zich tot een echte interpretatie van een bepaald bijbelfragment en ging ze fungeren als een soort muzikale preek.

Een zeer wezenlijk bestanddeel van de Lutherse dienst vormde tenslotte de orgelmusiek. Bach, die naam had gemaakt als orgelvirtuoos en expert, doorspekte ook heel wat orgelwerken met koraalmelodieën. Zo zijn de *Aria*, het *Trio* en de *Koraalfantasie*, BWV659-660-661 uit de *18 Leipziger Korallen* gebaseerd op de adventshymne *Nun komm der Heiden Heiland*. De magistrale *Passacaglia en Fuga in c*, BWV582 is een vroeg werk van Bach en bestaat uit twintig variaties op een herhalend thema, gevolgd door een dubbelfuga.

Jens Van Durme

zaterdag 21 januari 2017
16.30 Kapel O.L.V. van Blindekens, zie p. 31
(deuren open vanaf 16.00)

Encantar:

Sarah Abrams: sopraan

Michaela Riener: mezzosopraan

Kerlijne Van Nevel: mezzosopraan

Marion Kreike: alt

Joris Derder: bariton

Bart Jacobs: orgel, Berger (1731)

Johann Sebastian Bach (1685-1750)

Praeludium in D, BWV874

(uit: *Das wohltemperirte Clavier II*)

Kyrie, Gott Vater in Ewigkeit, vocaal

Kyrie, Gott Vater in Ewigkeit, BWV672

Christe, aller Welt Trost, vocaal

Christe, aller Welt Trost, BWV673

Kyrie, Gott heiliger Geist, vocaal

Kyrie, Gott heiliger Geist, BWV674

Ludwig Senfl (1486-1543)

Mater digna Dei – Ave Sanctissima Maria

Johann Sebastian Bach

Allein Gott in der Höh sei Ehr, vocaal

Allein Gott in der Höh sei Ehr, BWV675

Johann Walter (1496-1570)

Allein auf Gottes Wort, vocaal

Johann Sebastian Bach

Diess sind die heil'gen zehn Gebot', vocaal

Fughetta super Dies sind die heil'gen

zehn Gebot, BWV679

Wir gläuben all an einen Gott, vocaal

Fughetta super Wir gläuben all an einen Gott,

BWV681

Johann Walter

Wir glauben all an einen Gott, vocaal

Johann Sebastian Bach

Vater unser im Himmelreich, vocaal

Vater unser im Himmelreich, BWV683

Arnoldus de Bruck (1500-1554)

Pater noster – Ave Maria

Johann Sebastian Bach

Christ, unser Herr, zum Jordan kam, vocaal

Christ, unser Herr, zum Jordan kam, BWV685

Aus tiefer Not schrei ich zu dir, vocaal

Aus tiefer Not schrei ich zu dir, BWV687

Johann Walter

Aus tiefer Not schrei ich zu dir, vocaal

Johann Sebastian Bach

Jesus Christus unser Heiland, vocaal

Fuga super Jesus Christus unser Heiland,

BWV689

Johann Walter

Jesus Christus unser Heiland, vocaal

De orgelwerken BWV672-689 komen uit:

Clavier-Übung III (1739)

In 1739 verscheen de eerste uitgave met orgelwerken van Bach, een ambitieus project waarin hij 27 composities verzamelde, hoofdzakelijk gebaseerd op koraalmelodieën. Deze druk was het derde deel van een reeks publicaties met klaviermuziek, waarin Bach de meest diverse genres voor klavecimbel en orgel in een meesterlijke synthese samenbracht. Dit *Dritter Theil der Clavier-Übung*, zoals de titel luidt, bevat 'Vorspielen' voor het orgel, voorspelen die de gemeenschapszang van het koraal voorbereiden. Met *Clavier-Übung* bedoelt Bach een gevarieerd studieboek voor uitvoerders en voor componisten, voor wie deze werken als model kunnen dienen. De keuze van de koralen volgt de Lutherse liturgie (*Kyrie* en *Gloria: Allein Gott in der Höh' sei Ehr*) en de zes hoofdstukken van de catechismus, waarin Luther de leer van de reformatie samenvat (de tien geboden, de geloofsbelijdenis, het gebed, het doopsel, de boetedoening en het avondmaal). Bach voorziet voor elk koraal twee versies: een voor orgel zonder en een voor orgel met pedaal, zodat deze voorspelen geschikt zijn voor grote en kleine orgels.

Zoals in al zijn late grote verzamelingen van instrumentale muziek geeft Bach ook hier blijk van zijn onovertroffen beheersing van diverse technieken en stijlen. Zo vertoont hij een uitgesproken voorkeur voor contrapuntische vormen (zoals fuga en canon). Tijdens het laatste decennium van zijn leven concentreert hij zich nog meer dan voorheen op de 'kunst' in de oorspronkelijke betekenis van het woord: 'ars', de technisch-compositorische vaardigheid, waarmee de componist orde sticht met klanken en aldus de door God geschapen orde in tonen omzet.

De *manualiter*-versies van de koralen (zonder pedaal) zijn pareltjes van vrije verwerking

van het koraal. De melodie wordt versierd en gefragmenteerd, waarbij vaak een van de eerste frasen dient als thema voor een fuga, een fughetta (kleine fuga), soms met inversie van het thema (het wordt ook omgekeerd gespeeld: de dalende intervallen worden stijgend en vice versa). Voorbeelden van fuga's zijn *Dies sind die heil'gen zehn Gebot*, *Wir glauben all'an einem Gott, Christ, unser Herr zum Jordan kam* en *Jesus Christus, unser Heiland*. Maar ook in de andere koralen speelt de kunst van de imitatie, waarbij de stemmen het thema aan elkaar doorgeven, een centrale rol. Ook combineert Bach de fugatechniek met de voorstelling van het koraal in brede notenwaarden, een techniek die hij vaak toepast in het beginkoor van zijn cantates (*Aus tiefer Not schrei ich zu dir*).

Johann Walter, de naaste medewerker van Luther, was een van de eersten die de melodieën polyfoon verwerkte, meestal met de melodie in de tenorstem. Zijn voorbeeld volgde de verduitsde Bruggeling Arnold von Bruck, die ook Latijnse motetten componeerde op basis van gregoriaanse melodieën (*Pater noster*). In het Mariamotet *Mater digna* combineert de Duitse componist Ludwig Senfl vier vrije stemmen met een gregoriaanse melodie in brede notenwaarden op de tekst *Ave sanctissima Maria*. Bach past dit principe toe in *Aus tiefer Not*. Senfl volgde hier een procedé dat geliefd was bij de Franco-Vlaamse polyfonist Josquin des Prez, de componist die door Luther werd bewonderd als de 'princeps musicae', de 'prins van de muziek'.

Ignace Bossuyt

zaterdag 21 januari 2017
20.00 Concertzaal
19.15 Inleiding door Ignace Bossuyt

—
Vox Luminis & Masques: ensemble
Lionel Meunier: leiding

Zsuzsi Tóth, Caroline Weynants,
Stefanie True, Victoria Cassano: sopraan
Jan Kullmann, Daniel Elgersma: alt
Philippe Froeliger, Robert Buckland,
Olivier Berten: tenor
Lionel Meunier, Sebastian Myrus: bas

Sophie Gent, Tuomo Suni,
Antina Hugosson: viool
Kathleen Kajioka: altviool
Mélisande Corriveau: viola da gamba
Benoît Vanden Bemden: violone
Olivier Fortin: orgel
Lisa Goldberg: fagot

—
Johann Pachelbel (1653-1706)
Christ lag in Todesbanden

Johann Michael Bach (1648-1694)
Halt was du hast

Johan Schelle (1648-1701)
Ach Gott und Herr, wie groß und schwer

Johann Christoph Bach (1642-1703)
Herr, wende dich und sei mir gnädig

— pauze —

VOCAAL

Johann Michael Bach
Ich weiss dass mein Erlöser lebt

Johann Pachelbel
Was Gott tut, das ist wohlgetan

Johann Michael Bach
Ach bleib bei uns, Herr Jesu Christ

Dieterich Buxtehude (ca.1637-1707)
Herzlich lieb hab ich dich, o Herr

Albrecht Dürer, *Opstanding van Christus* (1510)

Met Nederlandse boventiteling

Dat Bachs oeuvre de ultieme synthese van de Westerse muziek tot 1750 vertegenwoordigt, wordt niet betwist. Dat die synthese alleen mogelijk was door Bachs grondige vertrouwdheid met én respect voor wat voorafging, is al even vanzelfsprekend. Dat hij vooral ook het werk van zijn getalenteerde familieleden uit de vorige generatie koesterde, was geen nostalgische bevestiging, maar getuigde van zijn zin voor de kwaliteit van hun werk. Hij legde dan ook een persoonlijke verzameling aan van hun composities. In dit onschatbare muzikale testament zijn vooral twee componisten vertegenwoordigd: de broers Johann Christoph (1642-1703) en Johann Michael Bach (1648-1694). Bachs vader Johann Ambrosius (1645-1695), was hun tijdgenoot en een afstammeling van hun gemeenschappelijke grootvader. Twee andere boegbeelden van de generatie die Johann Sebastian heeft gevormd waren Johann Pachelbel en Dieterich Buxtehude, beiden vertegenwoordigers van twee 'orgelscholen': Pachelbel van de Midden-Duitse, Buxtehude van de Noord-Duitse orgelschool. Idealer voorbeelden kon Bach zich nauwelijks voorstellen, op het vlak van de klaviermuziek, maar ook van het religieuze repertoire.

In de tweede helft van de 17e eeuw ontstond geleidelijk de volgroeide protestantse cantate, waarvan de tekst was geput uit diverse bronnen: Bijbelverzen, koralen en vrije poëzie. In een vaak uitgebreide meerdelige compositie werden deze gevarieerde teksten op muziek gezet als koren, recitatieven en aria's. Bachs oeuvre vormt de bekroning van het genre. In de generatie voor hem bleven de componisten echter nog grotendeels vasthouden aan één enkele tekst, hetzij een koraal, hetzij een Bijbelse of een vrij geschreven tekst. De toonzetting sloot ofwel aan bij het renaissance-motet (a capella, zonder

zelfstandige instrumenten, eventueel wel met basso continuo) ofwel bij de eigentijdse, 'moderne' concorderende schrijfwijze, gebaseerd op een dialoog tussen stemmen en instrumenten (meestal strijkers). Voorbeelden van vocale concerten gebaseerd op koralen zijn *Christ lag in Todesbanden* en *Was Gott tut van Pachelbel*, en *Ach bleib bei uns* van Johann Michael Bach. Tot het type motet behoren de andere uitgevoerde werken van Johann Michael Bach (vaak meerkorige, achtstemmige werken) en *Herr, wende dich und sei mir gnädig* van Johann Christoph Bach. In *Halt was du hast* past Johann Michael een procedé toe dat ook bij Johann Sebastian geliefd was, namelijk de opeenstapeling van een vrije tekst en een toepasselijk koraal (*Jesu, meine Freude*). Johann Christophs *Herr, wende dich* is een concorderende dialoog tussen de smekende gelovige (de drie bovenstemmen) en de stem van God (de bas), waarbij Gods troostende woorden geleidelijk meer het overwicht krijgen. Uit dit werk blijkt onder meer dat de meeste componisten er toen ook op uit waren de teksten te interpreteren. Zo roept Pachelbel in de vierde strofe (*Es war ein wunderlicher Krieg*) van het paaskoraal *Christ lag in Todesbanden* (op tekst en muziek van Luther) de strijd van Jezus tegen de dood op door heftige motieven in de strijkers. De meest indrukwekkende compositie, zowel puur compositorisch als interpretatief, is ongetwijfeld de uitgebreide koraalbewerking *Herzlich lieb hab ich dich, o Herr* van Dieterich Buxtehude.

Ignace Bossuyt

zaterdag 21 januari 2017
22.00 Kamermuziekzaal
(deuren open vanaf 21.55)

—
Olga Pashchenko: pianoforte,
kopie Chris Maene naar Graf, 1825

—
Jan Ladislav Dussek (1760-1812)
Fantasie en fuga in f, opus 55 (1804)

Ludwig van Beethoven (1770-1872)
32 variaties op een origineel thema in c,
WoO80 (1806)

Felix Mendelssohn (1809-1847)
Prelude en fuga nr. 4 in As, opus 35 (1835-37)
Prelude en fuga nr. 1 in e, opus 35 (1832-37)
Variations sérieuses in d, opus 54 (1841)

August Grahl's miniatuurportret van Mendelssohn op ivoor (1860)

**OPÉRAS,
CONCERTS,
DANSE, JAZZ
À LA TÉLÉVISION**

mezzo

Pour rester informé des diffusions,
inscrivez-vous à notre lettre d'information
sur www.mezzo.tv

De naam van Felix Mendelssohn roept onmiddellijk die van Bach op, dankzij zijn legendarische uitvoering van de *Mattheuspassie* in 1829. Ook in zijn composities liet Bach diepe sporen na. Van kindsbeen af was Mendelssohn vertrouwd met Bachs vocale en instrumentale muziek. Zo behoorde het *Wohltemperiertes Klavier* tot zijn dagelijkse portie klaviermuziek. Bachs twee bundels met telkens 24 preludia en fuga's in alle toonaarden vormen een onuitputtelijk compendium van twee in de barok populaire genres: het 'vrije', vaak uit improvisatie gegroeide praeludium, en de 'gebonden' fuga, die verankerd is in de strenge regels van het contrapunt. Voor Mendelssohn betekende Bach 'het oude en het goede, dat nieuw blijft'. Geen versteende archeologie dus, maar levende muziek die inspirerend werkte.

Tussen 1831 en 1837 ontstonden de *Sechs Præludien und Fugen für Klavier*, opus 35. De *Prelude en fuga in e* illustreert exemplarisch zowel de schatplichtigheid aan Bach als de eigentijdse aanpak. De prelude verwijst overduidelijk naar de arpeggio's van Bachs beroemde eerste prelude, maar terwijl Bach zich beperkt tot akkoordbrekingen, voegt Mendelssohn als binnenstem een lyrisch thema toe, geheel in de geest van de romantiek. De fuga, ook op basis van een zangerig thema, wordt aangevuld met verfijnde articulatioetoetsen, genuanceerde dynamische verschillen en tempowisselingen. Op het einde duikt verrassenderwijze een koraal op, dat enige verwantschap vertoont met het slot van het koraal *Ein feste Burg ist unser Gott* – alweer een hommage aan Bach. Ook de vierde prelude en fuga balanceren tussen barokke imitatie en romantische bevoegenheid.

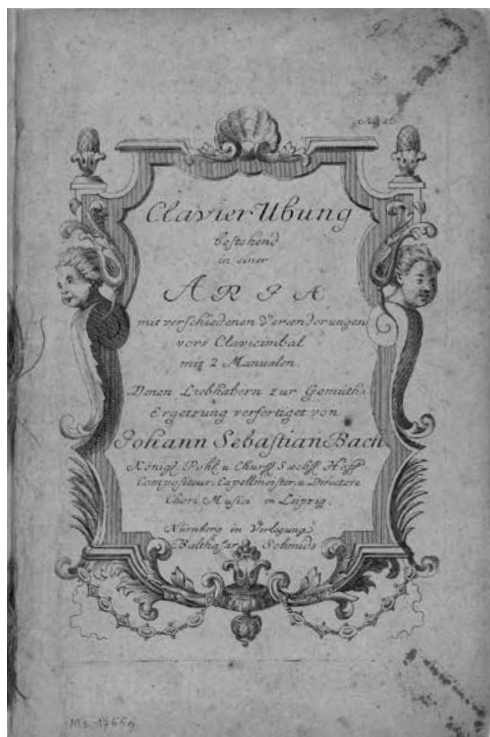
Diezelfde criteria gelden voor de *Fantasie en fuga* van de Boheemse componist en pianist Jan Ladislav Dussek, waarin de contrasten vaak tot het uiterste zijn opgedreven. De virtuositeit van de fantasie is een ware uitdaging voor de uitvoerder. In de fuga doet Dussek beroep op de vaardigheid van de speler om de meest gedetailleerde expressieve en dynamische nuances tot hun recht te laten komen.

Bachs *Goldbergvariaties* (zie het concert van Jean Rondeau) gelden als de absolute top van de laatbarokke klaviervariatie. Ook daarna bleef een uitgebreide cyclus van variaties voor elke componist een van de meest veeleisende uitdagingen. De hoofdopdracht was de realisatie van eenheid in verscheidenheid. Het thema was een houvast, de variaties stonden in voor uiteenlopende 'standpunten' ten opzichte van het thema, maar met behoud van enig zicht op het uitgangspunt. Mendelssohns cyclus *Variations sérieuses* betekent een hoogtepunt in zijn oeuvre. Een eenvoudig thema wordt van alle mogelijke zijden belicht en – ook expressief – uitgediept. Uiteraard ontbreekt ook de fuga niet. In dit meesterwerk brengt Mendelssohn hulde aan Beethoven, vooral als de componist van de *32 variaties op een origineel thema in c*. Doordat Beethoven zelf zijn thema baseert op een typisch barokke ostinate bas (hier de chromatische kwart), is zijn cyclus meteen een hulde aan de componist van de *Goldbergvariaties*.

Ignace Bossuyt

zondag 22 januari 2017
14.00 Kamermuziekzaal

—
Jean Rondeau: klavecimbel
(Bruce Kennedy, Castelmuzio, 2002
naar Christian Zell, Hamburg, 1728)

Erste editie van Bachs Goldbergvariaties (1741)

Johann Sebastian Bach (1685-1750)

Goldbergvariaties, BWV988 (1741)

- Aria
- Variatio 1
- Variatio 2
- Variatio 3 Canone all'unisuno
- Variatio 4
- Variatio 5
- Variatio 6 Canone alla seconda
- Variatio 7 al tempo di giga
- Variatio 8
- Variatio 9 Canone alla terza
- Variatio 10 fughetta
- Variatio 11
- Variatio 12 Canone alla quarta
- Variatio 13
- Variatio 14
- Variatio 15 Canone alla quinta, andante
- Variatio 16 ouverture
- Variatio 17
- Variatio 18 Canone alla sesta
- Variatio 19
- Variatio 20
- Variatio 21 Canone alla settima
- Variatio 22 alla breve
- Variatio 23
- Variatio 24 Canone all'ottava
- Variatio 25 adagio
- Variatio 26
- Variatio 27 Canone alla nona
- Variatio 28
- Variatio 29
- Variatio 30 Quodlibet
- Aria da capo e fine

i.s.m. Organisatie Oude Muziek, Utrecht

'Tot verheffing van het gemoed'

Volgens de middeleeuwse leer en de Lutherse overtuiging was de muziek als gave Gods een afspiegeling van de door Hem gecreëerde wereldorde. Muziek schiept orde in de chaos van klanken. Daarvoor zijn wetten en regels nodig die de musicus mits intense studie onder de knie moet krijgen. Elke compositie als geordende klankstructuur is dan ook een 'meester-stuk', waarin de componist het beste van zichzelf geeft en zijn technisch meesterschap demonstreert.

Een van Bachs werken dat aan dit ideaal perfect beantwoordt, zijn de *Goldbergvariaties*, een monumentale cyclus van 30 variaties, voorafgegaan en afgesloten door een aria, die de basis vormt van de variaties. Het overkoepelende ordeningsprincipe in de *Goldbergvariaties* is de 32 maal herhaalde gelijkblijvende bas. Maar er is meer: Bach integreert een van de strengste vormen van contrapunt, de canon, binnen het geheel als intern principe. Elke derde variatie is een canon volgens een graduele opbouw: de toonsafstand tussen de canon-inzetten wordt telkens één stap groter. Bovendien accentueert Bach door de verdeling in tweemaal 15 variaties de tweeledige structuur van het werk, in het groot en in het klein: de tweeledigheid van de aria en alle variaties (2 x 16 maten) wordt weerspiegeld in de tweeledigheid van de compositie als totaliteit (2 x 16, namelijk: aria + 15 variaties, 15 variaties + aria).

Maar Bachs variaties zijn (uiteraard) meer dan een fenomenale constructie. In de lijn van de barokesthetica wordt in elk deel een bepaald 'affect' of emotionele nuance opgeroepen. Dit affect is niet alleen verbonden met het karakter van toen populaire dansen (de polonaise, het menuet, de passepied, de sarabande, de Franse *gigue*, de Italiaanse *giga* en de *allemande*), maar ook met 'abstracte' vormen

als de Franse ouverture, de *fughetta* (een kleine fuga), de trisonate, de contrapuntische *inventio* of de virtuoze 'oefenstudie'. Ook puur compositorische, zelfs 'geleerde', technieken zijn in staat emoties op te wekken op basis van puur muzikale spanning, zoals ritmische stuwkracht, verfijnde harmonische finesse (chromatiek, geassocieerd met melancholie) en lyrisch-melodische ontplooiing. Daardoor straalt elke variatie een eigen karakter uit, afhankelijk van de toegepaste technieken en de combinatie van de muzikale elementen: metrum (twee- of drieledig), melodie, tonaliteit (overwegend G-groot, enkele malen – in de meest diepzinnige variaties – g-klein), harmonie, ritme, tempo (van langzaam tot snel) en textuur (contrapuntisch, puur melodisch of extreem virtuoos). Voor variatie zorgt tevens het aantal stemmen (van twee tot vier). De in de aria vastgelegde en in elke variatie terugkerende basformule is ofwel duidelijk geprofileerd ofwel eerder verborgen, maar steeds als fundament aanwezig.

Bach componeerde deze fenomenale muziek, zoals hij in de titel noteert, 'zur Gemüths-Ergoetzung', 'ter verlustiging van het gemoed', dus niet voor lichamelijk genot, maar tot vreugde van de 'inwendige mens' – in navolging van Luthers opvatting: als hulde aan de Schepper en ter verheffing van zichzelf en van de naaste.

Ignace Bossuyt

zondag 22 januari 2017
15.45 Concertzaal
(deuren open vanaf 15.30)

—

Masques: ensemble

Sophie Gent, Tuomo Suni: viool

Kathleen Kajioka: altviool

Mélisande Corriveau: cello

Benoît Vanden Bemden: contrabas

Olivier Fortin: klavecimbel

Jasu Moisio, Shai Kribus: hobo

Julien Debordes: fagot

—

Johann Sebastian Bach (1685-1750)

Suite nr. 1 in C, BWV1066

- Overture
- Courante
- Gavottes I & II
- Forlane
- Menuets I & II
- Bourrées I & II
- Passepieds I & II

Wilhelm Friedemann Bach (1710-1784)

Suite in g, BWV1070 (eerder toegeschreven aan Johann Sebastian Bach)

- Larghetto – Un poco allegro
- Torneo
- Aria: adagio
- Menuetto
- Trio
- Capriccio

Johann Sebastian Bach

Suite nr. 2 in a, naar BWV1067

- Overture
- Rondeau
- Sarabande
- Bourrées I & II
- Polonaise
- Menuet
- Badinerie

Anders dan zijn tijdgenoten Telemann of Graupner componeerde Bach een relatief bescheiden aantal orkestwerken. Naast een twintigtal concerten voor één of meerdere solo-instrumenten werden ook vijf *ouvertures* in de *Bach Werke Verzeichnis* opgenomen. Nochtans zijn het in strikte zin geen *ouvertures* (zoals Bach ze betitelde) maar orkestsuites. Bovendien werd een van deze vijf werken onterecht aan Johann Sebastian Bach toegeschreven.

Al in de 16e eeuw was het gebruikelijk om uit een aantal volkse dansen een suite samen te stellen en uit te voeren. Heel wat van die dansen klonnen geleidelijk aan omhoog op de sociale ladder en raakten ingeburgerd als modieuze hofdanses. Hun vorm werd gestileerder, ze kregen een vast basispatroon (*allemande-courante-sarabande-gigue*) en waren niet meer bedoeld om daadwerkelijk gedanst te worden. Sinds het succes van Lully's opera's midden 17e eeuw begon een suite heel vaak met een *overture* die de toon en de sfeer van het hele werk bepaalde.

Ook Bachs orkestsuites openen met een driedelige overture in Franse stijl – met een gedragen opening in gepunteerd ritme, een sneller fugatisch deel met solistische passages en een herhaling van het openingsdeel – en worden gevolgd door een serie dansen elk met hun eigen metrum en karakter. De meeste zijn Frans van oorsprong maar Bach varieert in de volgorde en vult naar believen aan met zogenaamde *galanterieën*, lichtere dansante delen.

Net als zijn andere suites dateert de *Suite in C, BWV1066* voor twee hobo's, fagot, strijkers en basso continuo uit de vroege jaren 1720 toen Bach de overstap maakte van Köthen naar Leipzig. Het is een eerder traditioneel

werk wat vorm en bezetting betreft, al spreekt Bachs inventiviteit uit elk deel.

Toen Bach in 1729 de leiding van het *collegium musicum* op zich nam, boden de wekelijkse concerten in Zimmermanns koffiehuis hem de gelegenheid vroegere composities te hernemen of te herwerken. Dat was vermoedelijk ook zo voor de *Suite in b, BWV1067* waarin de traverso een glansrol kreeg toebedeeld. De suite wordt hier in zijn oorspronkelijke toonaard a uitgevoerd door viool solo, strijkers en continuo.

De *Suite in g, BWV1070* voor strijkers en basso continuo wordt tegenwoordig toegeschreven aan Bachs zoon Wilhelm Friedemann. Argumenten hiervoor zijn het feit dat sommige dansen zoals het zwerige *torneo* of het *capriccio* niet in suites van vader Bach voorkomen. Ook de afwijkende tonaliteit van het dromerige adagio is een aanwijzing.

Jens Van Durme

De Leipziger Katherinenstrasse met Café Zimmermann in het middelste, smalle gebouw (ca. 1720)

zondag 22 januari 2017
17.00 Kamermuziekzaal
(deuren open vanaf 16.55)

—
SIGNUM saxophone quartet:

Blaž Kemperle: sopraansaxofoon

Erik Nestler: altsaxofoon

Alan Lužar: tenorsaxofoon

Guerino Bellarosa: baritonsaxofoon

—
David Maslanka (1943)

Meditation on the Gregorian chant
'O salutaris hostia' (2006)

Johann Sebastian Bach (1685-1750)

Orkestsuite in C nr. 1, BWV1066 (selectie, 1718?)

- Ouverture
- Menuet I, II
- Bourrée I, II

Steve Reich (1936)

New York Counterpoint (1985)

Johann Sebastian Bach

Concerto nach italiänischem Gusto, BWV971 (1735)

- [zonder tempoaanduiding]
- Andante
- Presto

David Maslanka

Broken Heart: Meditation on the chorale melody 'Der du bist drei in Einigkeit' (2006)

David Maslanka

Fanfare/Variations on the chorale melody 'Durch Adams Fall' (2006)

Met drie delen uit Bachs eerste *Orkestsuite* maakt SIGNUM een handige brug van het vorige concert rechtstreeks naar de 21e eeuw, maar niet zonder nóg een stop bij Bach. Hun bewerking van Bachs *Italiaanse concerto* bewijst eens te meer dat diens genie eigenlijk in elke bezetting doorklinkt. Het ligt voor de hand dat een verrukkelijke melodie als die van het *Andante* uitstekend tot zijn recht zou komen op blaasinstrumenten, maar in handen van dit kwartet blijken ook de snelle delen nog geheimen te kunnen prijsgeven.

De drie werken van de Amerikaanse componist David Maslanka, geschreven in opdracht van het Masato Kumoi Saxophone Quartet, zijn onderdeel van de cyclus *Recitation Book*. Daarin verwijst hij steeds naar de dood als een ondergang van het oude en de komst van iets nieuws. Het oude blijft nochtans nadrukkelijk aanwezig, want Maslanka gebruikt onder meer een gregoriaanse melodie en twee Luther-koralen, terwijl elders in de cyclus ook flarden Gesualdo en zelfs Bachs koraal *Jesu, meine Freude* opduiken.

Steve Reich schreef zijn *New York Counterpoint* op vraag van klarinettist Richard Stolzman als tweede van zijn *Counterpoint*-drieluik; tegelijk maakte hij een versie voor het Vienna Saxophone Quartet. Het vergt de nodige voorbereiding, want de meeste van de elf genoteerde stemmen moeten vooraf worden opgenomen. We horen de vroege Reich van *Piano Phase*, *Violin Phase* en *Music for 18 Musicians*, maar de veranderingen binnen de in elkaar grijpende motieven gaan in een sneller tempo. In het derde deel van het werk stopt de verandering echter in de bovenstemmen, terwijl de baskant nu vol in de schijnwerpers komt.

Lucas Cranach, Martin Luther (1528)

zondag 22 januari 2017
20.00 Concertzaal
19.15 Inleiding door Ignace Bossuyt

—

Collegium Vocale Gent: ensemble, zie p. 26
Philippe Herreweghe: dirigent
Dorothee Miels: sopraan
Alex Potter: countertenor
Thomas Hobbs: tenor
Peter Kooij: bas

—

Johann Sebastian Bach (1685-1750)
Ach Gott, vom Himmel sieh darein,
BWV2 (1724)
Christ lag in Todesbanden, BWV4 (1717?)

— pauze —

Johann Sebastian Bach
Ein feste Burg ist unser Gott, BWV80 (1727-47?)
(versie Wilhelm Friedemann Bach)

Dit concert wordt opgenomen door Klara en uitgezonden op 21 februari 2017 om 20 uur tijdens 'Klara Live'. Bedankt voor het vermijden van storende geluiden, ook tussen de delen.

VOCAAL

Met Nederlandse boventiteling

De drie cantates op basis van koralen van Luther omspannen Bachs hele cantateproductie: *Christ lag in Todesbanden*, Luthers paaslied, is een van Bachs vroegste werken (1707/08); *Ach Gott, vom Himmel sieh darein*, op Luthers parafrase van een psalm, schreef Bach in Leipzig in 1724; en *Ein feste Burg ist unser Gott*, op het lijf- en strijdlid van de Reformatie, kwam tot stand in verschillende fasen tussen ca. 1714 en ca. 1735.

In de tekst van *Christ lag in Todesbanden* behandelt Luther een van de kernthema's van de christelijke leer: de verrijzenis van Christus als overwinning op de dood. Bachs compositie ligt nog in de traditie van de 17e-eeuwse koraalbewerkingen, met de overname van de tekst en de melodie van het koraal (zoals bij Johann Pachelbel, zie het concert van Vox Luminis & Masques). In elk van de zeven strofen wisselt de vocale bezetting (solo, duet, koor). Na een instrumentale inleiding voor strijkers volgen de zeven strofen, waarin de melodie nagenoeg ongewijzigd (3) of in brede notenwaarden wordt voorgedragen, omringd door levendige contrapunten (1 en 4), of licht versierd (2 en 6) of eenvoudig in vierstemmige akkoorden (7). In strofe 5 zingt de bas elk vers tweemaal: eerst onversierd, daarna vrij en interpreterend, zoals blijkt uit de ongebruikelijke sprongen op *der Tod* (extreem laag) en *der Würger* (extreem hoog). Men kan zich niet van de indruk ontdoen dat de jonge Bach in dit werk zijn kennis van de muzikale retoriek zo nadrukkelijk mogelijk wenste te demonstreren!

In *Ein feste Burg ist unser Gott* is het centrale thema het gevecht tegen en de overwinning op het kwaad, geïncarneerd in de duivel. De zondige mens kan de strijd tegen het kwaad niet alleen aan, daarom moet hij vertrouwen op God en berouw tonen. Dan

zal Christus, die de dood heeft overwonnen, ons deelachtig maken aan zijn rijk. De bezetting is voor een vierstemmig vocaal ensemble, strijkers, drie hobo's (ook oboe *d'amore* en *da caccia*) en basso continuo. Bij een latere uitvoering voegde zijn zoon Wilhelm Friedemann trompetten en pauken toe. In vier van de acht delen citeert Bach alle strofen van Luthers koraal, de andere vier zijn overgenomen uit het libretto van de dichter Salomo Franck. Na het meesterlijke koor op basis van de eerste koraalstrofe *Ein feste Burg ist unser Gott* volgt een aria voor bas en strijkers in unisono en basso continuo, met toevoeging van een sopraan en een hobo. De aria begint met een instrumentale inleiding voor de strijkers op basis van een obstinaat herhaald jachtig motief, dat overduidelijk refereert aan militaire trompetsignalen. Tegen dit krijgsgedruis van de strijkers in zingt de baspartij een krachtige, virtuoze aria. Bach stapelt echter nog een derde volkomen zelfstandige, maar interpretatief zinvolle laag boven de instrumenten en de zangstem: de koraalmelodie van de tweede strofe van Luthers koraal: *Mit unser Macht ist nichts getan*. Het effect is overweldigend. Luther spreekt ook stoere taal in de derde strofe van *Ein feste Burg*, die Bach overneemt in het vijfde deel van zijn cantate (*Und wenn die Welt voll Teufel war*). Na een citaat van de eerste koraalzin storten de strijkers en hobo's zich in een opzwevend krijgstaferel in een eindeloze stroom van zestiende noten. Binnen deze sinfonia draagt het koor de koraalmelodie unisono voor, een procedé dat Bach zelden toepast. Als gevolg van die opmerkelijke manier van voordracht en de krijgshaftige instrumentale omlijsting klinkt het koraal opvallend agressief.

Ook de cantate *Ach Gott, vom Himmel sieh darein*, rekent af met de vijand en de valse leer.

Op basis van de tekst van psalm 12 schreef Luther een klacht over de mensheid die zich afkeert van God en zich door een goddeloos leven laat verleiden door de ketterse leer. De tekstdichter van de cantate behield de eerste en de laatste strofe van Luthers koraal en parafraseerde de binnenstrofen in functie van recitatieven en aria's. In de eerste koraalstrofe volgt Bach de traditie van het 17e-eeuwse motet, alleen met basso continuo. De alt draagt de melodie plechtig voor in brede notenwaarden. In de twee recitatieven vallen de zangerige passages op: referenties aan het koraal in *Sie lehren eitle falsche List* en in *Die Armen sind verstört* (met strijkers) een lyrische zanglijn wanneer God spreekt: *Ich muß ihr Helfer sein*. De twee aria's zijn concertante delen met een virtuoze soloviool in de aria voor alt *Tilg, o Gott*, en levendige strijkers (met hobo's) in de aria voor tenor *Durchs Feuer wird das Silber rein*. De tenoraria mondt uit in een prachtig meditatief moment op de woorden in *Kreuz und Not geduldig sein*.

Ignace Bossuyt

Koor**sopraan**

Dorothee Miels
Magdalena Podkościelna
Dominique Verkinderen

alt

Alex Potter
Cécile Pilorger
Alexander Schneider

tenor

Thomas Hobbs
Johannes Gaublitz
Stephan Gähler

bas

Peter Kooij
Matthias Lutze
Bart Vandewege

Orkest**eerste viool**

Christine Busch
Baptiste Lopez
Dietlind Mayer

tweede viool

Caroline Bayet
Adrian Chamorro
Marieke Bouche

altviool

Deirdre Dowling
Kaat De Cock

cello

Ageet Zweistra
Harm-Jan Schwitters

violone

Miriam Shalinsky

orgel

Maude Gratton

klavecimbel

Maude Gratton*

hobo

Marcel Ponsele
Taka Kitazato
Timothée Oudinet

fagot

Julien Debordes

hoorn

Bart Cuypers*
Jeroen Billiet*

tromba

Rudolf Lörinc*^o
Moritz Görg*^o
Tibor Mészáros*^o

pauken

Peppie Wiersma*^o

cornet

Marleen Leicher^o

trombone

Simen Van Mechelen^o
Claire McIntyre^o
Joost Swinkels^o

* openingsconcert

^o slotconcert

Collegium Vocale Gent (BE) werd in 1970 opgericht op initiatief van Philippe Herreweghe. Het was een van de eerste ensembles die de nieuwe inzichten over de uitvoering van barokmuziek toepasten op de vocale muziek. Voor elk project verzamelt Collegium Vocale Gent de optimale bezetting, waardoor het een breed repertoire kan uitvoeren, van renaissancepolyfonie tot hedendaagse muziek. Barokmuziek, meer bepaald het oeuvre van Johann Sebastian Bach, staat centraal in de concertkalender van het ensemble. Ondertussen bracht Collegium Vocale Gent zo'n 80 opnames voort met renaissancepolyfonie, barokmuziek, klassieke en romantische oratoria en hedendaagse muziek. Het ensemble en zijn dirigent zijn de centrale gasten op de jaarlijkse Bach Academie Brugge in januari.

Philippe Herreweghe (BE) profileerde zich met Collegium Vocale Gent, La Chapelle Royale en Ensemble Vocal Européen als specialist van renaissance- en barokmuziek. Zijn levendige, diepgaande en retorische aanpak van dit repertoire wordt alom geprezen. Met het Orchestre des Champs-Élysées legt hij zich sinds 1991 ook toe op het klassieke en romantische repertoire. Sinds 1997 is hij muziekdirecteur van de Filharmonie, met een focus op een verfrissende lezing van (pre-) romantische muziek. Enige jaren geleden richtte Herreweghe het platenlabel Phi op, dat inmiddels al 24 cd's uitbracht met zeer divers repertoire van Collegium Vocale Gent, het Orchestre des Champs-Élysées en verschillende bevriende solisten. In 2010 ontving de dirigent de prestigieuze Bachmedaille van de stad Leipzig.

BachPlus (BE) begon onder leiding van Bart Naessens met een maandelijkse uitvoering van een tweetal Bach-cantates in Aalst en Aardenburg. Inmiddels kwamen daar ook grotere concerten bij, zoals uitvoeringen van Bachs passies en het *Weihnachtsoratorium*, dat laatste in samenwerking met il Gardellino. Onlang verscheen bij Etcetera een cd met Bach-cantates.

Ignace Bossuyt (BE) is professor emeritus van de onderzoekseenheid musicologie van de KU Leuven. Zijn onderzoek is vooral gericht op de polyfonie uit de renaissance. Hij publiceert ook geregeld voor een ruimer publiek. Recent verscheen bij Universitaire Pers Leuven *De oratoria van Alessandro Scarlatti*, terwijl in mei een nieuw boek over Bachs *h-Moll Messe* uitkomt.

Frank Deleu (BE) is stadsbeiaardier van Brugge, Damme en Menen. Hij concerteert regelmatig in binnen- en buitenland. In 2010 begeleidde hij de restauratie van de Brugse beiaard en die van Wingene en Ieper. In 2012 werd hij aangesteld als coördinator voor de beiaardconcerten van het Federaal Parlement te Brussel.

Josse De Pauw begon zijn loopbaan in 1976 met Radeis International, waarna hij als onafhankelijke theatermaker aan de slag ging. In 1989 speelde hij zijn eerste grote filmrol, sindsdien speelde hij in meer dan vijftig Belgische en buitenlandse films. Zelf regisseerde hij er twee: *Vinaya* en *Übung*. Naast teksten voor het theater, schrijft hij ook verhalen, observaties, notities en reisverslagen. Die teksten zijn verzameld in twee boeken: *Werk* en *Nog* (Houtekiet).

Thomas Dunford (FR) speelt luit vanaf zijn negende en studeerde aan het conservatorium van Parijs en de Schola Cantorum in Bazel. Dunford, de 'rockster van de luit' genoemd door het Engelse blad *The Spectator*, trad op tijdens de meest prestigieuze Europese festivals. Bij Alpha verschenen inmiddels twee cd's met Dunford in de hoofdrol: een met muziek van Dowland, de andere met Kapsberger.

Encantar (BE) was laureaat van Gouden Vleugels, won de Klara Tandemtrofee 2009 en de York Early Music Festival Friends' Prize en maakte in 2011 een opname met repertoire uit het liedboek van Margaretha van Oostenrijk. Bart Jacobs (BE) is organist-titularis van de Sint-Michiels- en Sint-Goedelekathedraal te Brussel en speelt bij tal van ensembles, waaronder afgelopen december *Vox Luminis*.

Maude Gratton (FR) studeerde in Poitiers en Bordeaux en was onder meer prijswinnares van de *Musica Antiqua Brugge* in 2005. Ze is te horen in concerten en opnames van ensembles als *Stradivaria*, *La Simphonie du Marais*, *Le Concert d'Astrée* en *Pygmalion*. Met haar zus Claire en met violiste Stéphanie Paulet vormt ze het ensemble *Il Convito*.

Michiel Hendryckx (BE) studeerde fotografie in Gent en begon al tijdens zijn opleiding als persfotograaf. Hij werkte jarenlang voor *De Standaard* en publiceerde ondertussen verschillende boeken, waaronder *Dolen, onderweg door Europa*. Voor de VRT maakte hij daarnaast verschillende programma's, zoals *Het Bourgondisch complot*.

Thomas Hobbs (GB) studeerde aan het Royal College of Music en zong sindsdien bij ensembles als *I Fagiolini*, *Dunedin Consort*, *Classical Opera Company*, *Accademia Bizantina*, *Pygmalion*, *Akademie für Alte Musik Berlin* en het *Bournemouth Symphony Orchestra*. Vorig jaar verscheen de cd *Orpheus' Noble Strings* met gambiste Romina Lischka en luitiste Sofie Vanden Eynde.

Johan Huys (BE) studeerde piano, orgel, muziekgeschiedenis en kamermuziek in Gent. Hij had een mooie concertcarrière, zowel solo als in kamermuziekverband. Hij doceerde klavecimbel aan het conservatorium van Gent, waar hij tussen 1982 en 1996 ook directeur was. Sinds 1977 is hij voorzitter van de wedstrijd *Musica Antiqua Brugge*. Daarnaast is hij voorzitter van de Raad van Bestuur van het Orpheusinstituut.

De bas Peter Kooij (NL) begon zijn carrière op 6-jarige leeftijd als solist in een jongenskoor. Ruim tien jaar later studeerde hij zang aan het Amsterdamse *Sweelinck Conservatorium*. Zijn repertoire omvat muziek van Heinrich Schütz tot Kurt Weill. Hij nam al meer dan 100 cd's op, waaronder de integrale Bach-cantates met het *Bach Collegium Japan* onder leiding van Masaaki Suzuki.

Masques ontleent zijn naam aan het Engelse theatrale genre waarin alle kunstvormen samenkomen. De zestallige kern van het ensemble nam verschillende goed ontvangen cd's op, onder meer met muziek van Rameau, Schmelzer, Weichlein en Telemann, de laatste twee bij Alpha. Artistiek leider Olivier Fortin (CA) studeerde in Québec, Parijs en Amsterdam en speelt geregeld met Skip Sempé en Pierre Hantaï in duo- en trioformatie. Daarnaast is hij onder meer lid van *Capriccio Stravagante*.

De 17e en 18e eeuw spelen een hoofdrol in het muzikale repertoire van sopraan Dorothee Miels (DE). Met haar feilloze techniek en etherische klank is ze ook een ideale vertolker van hedendaags repertoire. Ze is te horen op tal van cd's, onder meer met *Collegium Vocale Gent*, *Lautten Compagny Berlin*, *Hille Perl* en *Stefan Temmingh*.

Bart Naessens (BE) is een Brugse klavierspeler, dirigent en onderzoeker. Hij was al vaak in het Concertgebouw te horen, onder meer met *Capriola Di Gioia* samen met *Amaryllis Dieltiens*, en in 2015 met het resultaat van zijn doctoraat rond het claviorganum, in samenwerking met *il Gardellino*. Hij leidt onder meer repetities van het Vlaams Radio Koor en speelt bij tal van Vlaamse en buitenlandse ensembles.

Olga Pashchenko (RU) is een van de veelzijdigste klavierspelers van vandaag, ze bespeelt zowel orgel en klavecimbel als fortepiano en de moderne piano. Pashchenko is regelmatig te gast bij zowel oude- als nieuwe-muziekfestivals en is laureaat van verschillende internationale wedstrijden. Ze bracht twee cd's uit bij *Outhere*, waaronder een met Beethovens *Variaties*.

Countertenor Alex Potter (UK) is een veelgevraagd vertolker van 17e- en 18e-eeuwse muziek. Geprezen als een 'rijzende ster van de countertenorwereld' trad Potter als solist op met ensembles zoals het *Stuttgart Symphony Orchestra*, de *Holst Singers* en *Collegium Vocale Gent*. Hij is ook op tal van cd's te horen, waaronder een opname van Bachs *Mis in b* met *Concerto Copenhagen* en *Lars Urik Mortensen*.

Jean Rondeau (FR) studeerde bij Blandine Verlet en won eerste prijzen in verschillende internationale wedstrijden, waaronder de *Internationale Wedstrijd Musica Antiqua te Brugge* (2012). Hij bracht twee soloalbums bij *Warner Music* uit en speelt piano bij het jazzensemble *Note Forget*, waarvan hij een oprichtend lid is. Hij trad vorig jaar in Brugge op met het barokkwartet *Nevermind*.

Het *SIGNUM saxophone quartet* (DE) werd in 2006 in Keulen opgericht door saxofonisten Blaž Kemperle, Erik Nestler, Alan Lužar en Guerino Bellarosa. Als winnaar van de 'Rising Stars 2014-2015'-prijs van de Vereniging van Europese Concertzalen, speelt het ensemble regelmatig in concertzalen en op festivals in heel Europa.

Werner Trio (BE) is programmamaker, presentator en journalist bij radio Klara, waar hij muzikale, culturele, historische, maatschappelijke, wetenschappelijke, filosofische en politiek/economische discussieprogramma's presenteert waaronder het wekelijkse *Trio*. Hij geeft ook les aan de *Artesis Hogeschool Antwerpen* en is klassiek zanger.

Robin Verheyen (BE) geldt als een van Europa's beste saxofonisten, een reputatie die sinds zijn aankomst in New York City ook in de Verenigde Staten wordt bevestigd. Hij treedt op met tal van formaties, waaronder zijn eigen *NY Quartet*, *TaxiWars* met Tom Barman, en als duo met pianist Marc Copland. Als componist schreef hij al een werk voor het *MAfestival*. Het kwartet voor *The Bach Riddles* bestaat verder uit Benoît Delbecq, Clemens van der Feen en Toma Gouband, drie artiesten uit Frankrijk, Nederland en België met een indrukwekkende staat van dienst.

Vox Luminis (BE) werd in 2004 opgericht en maakte sindsdien een enorme groei door. Eind vorig jaar was de groep in Brugge te horen met Schütz *Weihnachtshistorie*, tegelijk met de release van de eerste cd op Alpha Classics, met vier vroege Bach-cantates. Artistiek leider Lionel Meunier (FR) legde zich in Den Haag toe op de stem. Hij zong als ensemblelid en solist bij onder meer Collegium Vocale Gent, de Nederlandse Bachvereniging en het Choeur de Chambre de Namur. Naast het door hem opgerichte Vox Luminis houdt hij zich bezig met coaching, gastdirecties en solistenwerk in heel Europa en daarbuiten.

Zonzo Compagnie (BE) creëert onder meer muziekvoorstellingen die uitgebreid internationaal op tournee gaan en geregeld bekroond werden met internationale prijzen. Het ontwikkelt daarom artistiek uitdagende projecten, die de betrokkenheid van een jong publiek bij muziek en geluidskunst stimuleert. Artistiek leider en regisseur Wouter Van Looy (BE) werkt daarbij met tal van partners, voor *3ACH!* met twee jonge barokviolisten, de Nederlandse componist Piet-Jan van Rossum, en de Belgische film- en theatermakers Stijn Gruppings en Ine Van Baelen.

- 1 **Concertgebouw**
(Concertzaal, Kamermuziekzaal)
Concertgebouwcafé
In&Uit Brugge
't Zand 34,
8000 Brugge
- 2 **Stadsschouwburg**
Vlamingstraat 29,
8000 Brugge
- 3 **Biekorf**
Sint-Jakobsstraat 8,
8000 Brugge
- 4 **Kapel O.L.V. van Blindekens**
Kreupelenstraat 8-10,
8000 Brugge
- 5 **Sint-Walburgakerk**
Sint-Maartensplein 1,
8000 Brugge

Amandine Beyer © François Sechet

vr 03.02.17 / 20.00 / Concertzaal
**Gli Incogniti & Amandine Beyer / Haydn,
Richter & C.P.E. Bach**

Amandine Beyer en Gli Incogniti zetten hun eerste stappen in de verleidelijke schemerzone van de vroeg-klassiek. Met Richters *Symfonie*, Haydns *Violconcerto* en vooral Carl Philipp Emanuel Bach zijn we getuige van een opwindende muzikale revolutie. Twee symfonieën en een celloconcerto illustreren Bachs eigenzinnige genie, dat voortdurend verrast en resoluut anticipeert op de romantiek.

Victoria Bernáth

za 18.02.17 / 20.00 / Concertgebouw
Er was eens ... / Verhalend concertparcours
In elk van ons schuilt een verteller. Van kinderrimpjes tot eposen, van griezelsprookjes tot heldendichten, met verhalen geven we het leven zin. In een avontuurlijk concertparcours reizen we door tijd en ruimte, van de middeleeuwen tot nu. Droom weg bij (on)gelukkige liefdes en moedige helden en ontdek wat ons mens maakt. Met onder meer Johanette Zomer, Ensemble Leones, Bert Van Laethem en een première van altviolist-stemkunstenaar Victoria Bernáth.

BRUGGE
CONSERVATORIUM

Waar het hart van kriebelt, lopen wij van over ...
Kriebelt het van la-si-do?
Kriebelt het van a tot z?
Kriebelt het van top tot teen?

Dan is het
STEDELIJK CONSERVATORIUM BRUGGE de 'place to be'
www.conservatorium-brugge.be

BESTEL UW TICKETS NU OP

WWW.CONCERTGEBOUW.BE
+32 70 22 33 02 / IN&UIT BRUGGE 34

Praat na de voorstelling gezellig na in het Concertgebouwcafé of vertel ons wat u ervan vond op Facebook of Twitter (@concertgebouwbr).

Gezellig tafelen voor of na een voorstelling met een verrassing op vertoon van het concertticket. www.concertgebouw.be/servies.

BRUGGE

FLUXYS

DeMorgen.

Knack

Klara

FOCUS | WTV